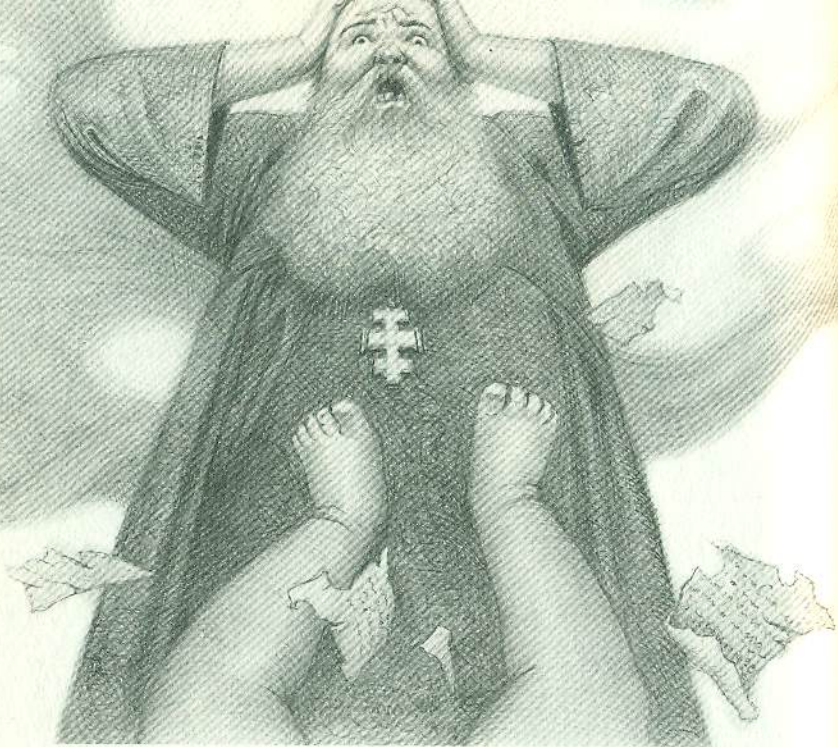

*Я в своїй мамунціні один одиначок,
Або з мене буде тазда, або гайдамачок.*

Закарпатська народна пісня.

Розділ 1. ЯК ПИНТЯ СОБІ ДОЛЮ ОБРАВ

Не тепер і не колись, а мабуть, ще в ті часи, коли сам цісар під стіл пішки ходив, не в чужій країні, а в зеленій Верховині народився у селі Три Пеньки нічогенький такий хлопчик — десь так кілограмчиків зо п'ять. Назвали його Григір — на честь небіжчика діда — відомого жартуна і весільного старости.

На хрестинах, після третього тосту, за давнім карпатським звичаєм, стали йому до рук всяку всячину тицяти. Бо що перше вхопить малий, то те з нього й буде.

— Ой, візьми хлібчика, синку! — розповіла мати немовля та й тицяє йому хлібну скоринку. — Йой, яка смачна! Йой, яка цюця!

Схилилася над ним блідолиця молодиця та аж прицмокує від задоволення, аби дитя піддурити.

А Пинтя не дурний: у відповідь ногами відбивається. Нащо йому поперек гнути на пісних верховинських ґрунтах?

— Ні! Не буде з нього хлібороба! — радісно гукнув тато, кремезний здоровань з обвітреним, аж забронзовілим чолом, усіяним зморшками. — Буде з нього лісоруб, як і я. Ану, чекайте лиш!

Побіг надвір та й витягнув сокиру з ковбиці, на якій дровенята рубає.

— Чи ти здурів, старий? — заревіла перелякана мати, поправляючи святкову червону хустку з ружами. — Хочеш, аби дитина зарізалася?

— Цить, стара! Я знаю, що роблю! — став він сокиркою довкола очей малого водити. Але так обережненько, аби той ручками не дістав. Ану, чи потягнеться хлопчик до лісового ремесла?

— Ну, синку, ну! — стоїть батько над немовлям, морщачи з нетерпіння гачкуватого носа, а запрошені гості довкола них згромадилися.

Радісні лиця аж сяють від замилювання. Еге ж, така хвилююча мить — вибір майбутньої долі.

А Пинтя від такої уваги замовк, зосередився, та як порскне татові на вишивану сорочку святою водичкою зі свого невинного джерельця!

— От капосне! — обтрушується мокрий батько серед тісної хати з кривими вікнами, а всі довкола регочуть, аж за боки тримаються.

— Ні, не буде з нього лісоруба! — сміються люди. — Люляй, люляй, малятко, не будь таким, як твій татко!

— Певно, буде з нього учений чоловік, — підняв пухкий палець із золотим перснем отець Михаїл та й підніс до малого дорогий молитовник у шкіряній оправі.

Усі відразу принишкли: ану, що буде? Невже з Пинтів розумний чоловік колись вийде? Ото була б новина на ціле село!

Малий справді затих та й почав рученята до розбухлої книжки простягати.

— Ану ж! Ану ж! — мало не плаче з радості мати, склавши лагідні руки, як на молитву.

— От, як візьме Святе Писаніє до рук, істинно кажу вам — бути сьому янголику священником! — впевнено виголосив отець Михаїл. Зворушена мати як це почула, мало не зомліла від щастя. Цвіте, як ружа в городчику.

Але чи візьме малий цей молитовник?

Усі аж навшпиньки поставали, щоб ліпше бачити. В хижі стало так тихо, що чути, як мухи сало гризуть.

Пинтя простяг рученята та й таки ухопив чорну книженцію, що пахла елеєм та солодкими просфорами. Боже, що тут зчинилося! Всі один одного обіймають, цілують, вітають, як на Великдень! Таке, ніби кожний на своїй ниві заповітний скарб відкопав.

— Ну, кумонько, пам'ятай, що я перша помагала малого купати! — сокоче одна з жіночок, кругленька, як діжечка, Катря.

— А я бігла бабу-повитуху кликати! — перебиває її худа Анця, одвічна суперниця.

— А я...

Старого Пинтю темночубі газди по плечах попліскують.

— О, та ти тепер великий чоловік будеш з таким сином!

— Але носа не задирай! Не забувай за сусідів!

— Людкеве добрі! — підскачив з місця з піднятою чаркою збентежений батько, аж сльози йому на очах блиснули. — Мусимо випити за нашого благодійника, вельмишановного отця нашого Михаїла та його пресвітлий розум! Якби не він, то ніколи б наш син не став...

Тут усі перевели щасливі погляди із задоволеного розчервонілого панотця на стіл, де лежало розповите немовля. Якраз у цю хвилю малий Пинтя дожовував сторінку зі Святого Письма, де йшлося про приїзд Ісуса на ослиці в Єрусалим. Про це повідомляла стародавня гравюра, половина якої ще була недожована. Поруч лежало ще кілька видертих сторінок, які чекали своєї черги бути представленими внутрішньому світові малого ненажери.

— Царице Небесна! — пролунав серед мертвої тиші писклявий голос отця Михаїла. — Сей молитовник мені сам владика Рафаїл подарував! Він дорожчий за вашу корову!

— Ба, хто дорожчий за корову? — не зрозуміли спантелечені газди. — Невже Рафаїл?

Тим часом панотець блискавкою кинувся до стола. Зважаючи на його кругленьке черево, це було гідним подиву й поваги. Тремтячими руками він випрямляв зіжмакані сторінки і, хрестячись, шепотів: «Господи, прости нам согрешення наші, вольнії і невольнії...».

Подарунок єпископа ледве вирвали всією громадою з чіпких рук немовляти, після чого малий Пинтя не на жарт образився і зайшовся диким плачем.

Його превелебність відразу заквапилися додому, притискаючи до грудей свій найкоштовніший скарб із подертими сторінками.

Після того, як за ним хряснули двері, відомий п'яниця та добра душа Мирон Кучерявий прорік: «Ніт, не буде з цього дітвака преподобника!».

— А що буде? — спитала зайойкана ненька, яка за кілька хвилин пережила неймовірну материнську гордість за видатного сина і раптове повернення з панських хоромів у курну селянську халупу. Ех, знала мати пеленати, та не знала долі дати...

— Буде з нього... — тут Мирон задумався і, піднявши догори кривий почорнілий палець з надбитим нігтем, проголосив святу істину. — Буде з нього... Чоловік!

Усі так реготнули, що аж загавкали пси на вулиці.

— Ото голова! — схвально підняли чорновусі газди гранчасті чарчини. — А й справді, з Пинті буде чоловік, а не жона!

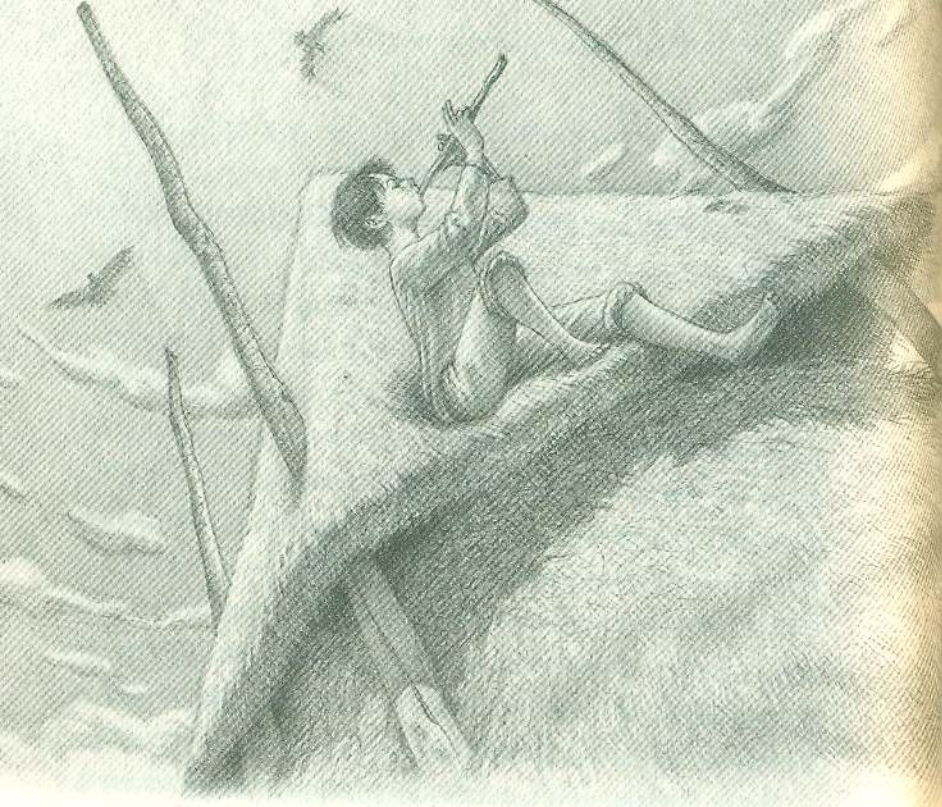
На тому й порішили: що Бог дасть, най те й подасть. Аби лиш дитя росло здорове та щасливе. А поміж

тим ніхто за гамірною гостиною й не помітив, що малий Пинтя вже знайшов собі забавку.

То була стара глиняна люлька, що її курила материна цімборашка (тобто приятелька), яку за щирі усмішки прозивали Зубанею. Жила вона самотою віддалік від села. Мала зуби, мов підкови. Точніше, це й не зуби були, а одностайна кістка — як кінське копито. А що Зубаня зналася на травах, то в селі даремно шепотілися, що вона — ворожка і водиться з нечистою силою. Зубаня була привітна до Оленки, матері Пинті, тому її й покликали за куму.

А хрестини первістка, як і заведено, тривали мало не до рання. Доки гості пили й співали, малий у тому неймовірному галасі непомітно затих. Посмокчуючи люльку, він заспокоївся й заснув.

Чи то Зубаня якусь особливу траву курила, чи, може, малий Пинтя просто втомився — Бог його знає. Але так ніхто й не довідався, що ж се означає, коли немовля обирає не святий хліб, не батьків інструмент і навіть не святу книжку, а відьмацьку люльку?

*Та мене ще ніхто не бив і не буде бити,
Поки буду за ременем топірець носити.*

Розділ 2. ЯК ПИНТЯ РОДИНУ ШАНУВАВ

Чи то Пинтя так розгнівав небесні сили, подерши єпископів дарунок, чи, може, щось інше на світі сталося, але впала на Верховину невблаганна холера. Та така люта, що забрала силу-силенну людей, а між ними й батьків Пинті — добросердих селян, що, крім

щоденної важкої праці, нічого в житті не зазнали. Та скільки сліз не лити — мертвих не воскресити.

Тож залишився неборак круглим сиротою, а позаяк мав самотню хрещену матір (по-карпатськи — нанашку) Зубаню, то взяла вона хрещеника до себе. Як-не-як, удвох воно веселіше. Недарма й люльку одну потягували. А що ріс Пинтя прикрим, як гірка редька, то завжди був битий.

Каже йому Зубаня:

— Григоре, дитинко, ану ж, поки я піду до лісу по трави — пантруй за обідом, аби не википів.

Але мале — дурне! Лиш за нанашкою хвіртка трасне, як Пинтя видереться на запашний оборіг, простягне босі ноги та й пищалку собі майструє. А далі на ній виграє, аж поки всі горщики згорять.

Повернеться втомлена Зубаня додому, а в хижі аж чорно. Дим такий, як на пожежі.

— А дідько би тебе вхопив, малий нечестивцю! — біжить вона з тичкою за Григором. — Що ж ми тепер будемо їсти? Хіба що тебе!

Та й цокотить хижо своїми зубами. А зубки в неї нівроку — як у коняки. Пинтя вихором летить із сина, та все одно кілька разів дістане дрючком по плечах.

— Нанашко, не можна сироту бити! Будете гріх мати! — верещить він на всю долину. Отакий він був розумник!

— То ти так мені допомагаєш, капосна личино? — лається Зубаня. — Так мені віддячуєш за моє добре серце?